

НАПРЯМ 6. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПСИХОЛОГІЇ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-322-7-14>

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Родіна Н. В.,

*доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри диференціальної
і спеціальної психології
Одеський національний університет
імені І.І. Мечникова*

Нестеренко А. С.,

*магістр 2 року навчання
кафедри диференціальної
і спеціальної психології
Одеський національний університет
імені І.І. Мечникова*

Сьогодні проблема гармонійного розвитку особистості в умовах війни в Україні надзвичайно актуальна, оскільки в сучасних умовах невизначеності та ризику в Україні найбільш вразливим об'єктом є особистість, яка переживає ситуацію загрози її життю.

В останні десятиліття психологічна наука значно посилила інтерес до проблеми вивчення розвитку особистості, зокрема гармонійного її розвитку, при цьому особлива увага приділяється особливостям розвитку особистості в умовах сьогодення задля відновлення її психологічного здоров'я. Українські науковці О.М. Кокун, І.Я. Коцан, Г.В. Ложкін, С.Д. Максименко, М.І. Мушкевич, Н.В. Родіна, Т.М. Титаренко та ін. досліджують психологічне здоров'я особистості та її гармонійний розвиток в умовах переживання травматичного досвіду та його впливу на особистість з метою його подальшого відновлення [1, 2, 3, 4]. На думку науковців, гармонійний розвиток особистості детерміновано наступними складовими, до яких належить ціннісне та смислове наповнення людини, сенс життя, ефективні копінг-стратегії, психологічне здоров'я, благополуччя та ін. У процесі свого розвитку та життєвого шляху людина знаходить внутрішні

ціннісно-сміслові координати і, виходячи з них, здійснює певні вибори і вчинки, які формують її як особистість і визначають її життєвий шлях.

У ситуації сьогодення акцентується увага на тому, що перед сучасною психологією, яка продовжує свої наукові пошуки й під час війни в Україні, стоїть нагальне завдання визначення гармонійного розвитку особистості в умовах загрози життю з метою подальшого дослідження усвідомленості особистістю нових сенсів подальшого життя та збереження психологічного здоров'я. Знання основних складових гармонійно розвиненої особистості, виявлення особливостей взаємозв'язків гармонійного розвитку особистості та вибору конструктивних копінг-стратегій для подолання складних життєвих ситуацій дозволить розробляти психокорекційні програми з метою збереження її психологічного здоров'я.

Саме зараз, у зв'язку з ситуацією загрози життя, поняття збереження психологічного здоров'я особистості стає найбільш актуальним та нагальним для вирішення. Напрямки вирішення цих практичних проблем можуть бути різними, в залежності від багатьох чинників та складових, які впливають на гармонійний розвиток особистості.

На думку R. May, для виховання гармонійно розвиненої особистості потрібно в дитині сформувати душевну цілісність, і чим розвиненіша душевна цілісність, тим більш психологічно здоровою буде особистість [6]. У сучасних західних дослідженнях широко використовують термін «positive mental health» (позитивне ментальне здоров'я), в якому поєднуються гедоністичний (як відчуття щастя й задоволеності) та евдемонічний (як повнота самореалізації) підходи до аналізу цього феномену [5]. На думку науковця G. Vaillant [7], психічне здоров'я (mental health) визначається наявністю багатьох сильних сторін людини, а не відсутністю слабких сторін та визначається як зрілість та домінування позитивних емоцій. Дослідник також розглядає психічне здоров'я особистості як високий соціально-емоційний інтелект, як відчуття суб'єктивного благополуччя та стійкість особистості [7].

Особливої уваги, на нашу думку, з метою дослідження гармонійного розвитку особистості, заслуговує наявність багатьох сильних сторін особистості, до яких ми відносимо конструктивні копінг-стратегії та наступні складові: Цінності особистісної гармонії; Цінності духовні; Спосіб життя; Саморегуляції емоцій; Конструктивність спілкування; Самоорганізація особистості; Помірність сили бажань та досягнень; Самостійність; Задоволеність життям та стосунками з людьми; Життєве самовизначення; Життєва самореалізація; Позитивність самооцінки. Саме ці складові нами було досліджено за допомогою наступних психодіагностичних методик:

опитувальника «Інтегральна гармонійність особистості» (О.І. Моткова) та методики WOCQ (в модифікації Н.В. Родіни).

За результатами проведеного дослідження виявлено, що досліджувані намагаються раціонально підійти до аналізу складної ситуації та створити план рішення й діяти за ним. Респонденти схильні використовувати конструктивні копінг-стратегії, а в ситуації загрози життю використовують копінг-стратегію «Вирішення проблеми». Такі складові як Саморегуляція емоцій та Цінності особистісної гармонії позитивно корелюють із копінг-стратегією «Фокусування на позитиві».

Таким чином, ми дійшли висновку про те, що дослідження проблеми гармонійного розвитку особистості у ситуаціях сьогодення має подальші перспективи розвитку саме в руслі дослідження конструктивних копінг-стратегій та визначених складових її гармонійного розвитку, які не суперечать сучасним тенденціям дослідження психологічного здоров'я особистості та мають перспективи до розробки психокорекційних програм з метою збереження психологічного здоров'я особистості в умовах війни в Україні.

Література:

1. Коцан І. Я., Ложкін Г. В., Мушкевич М. І. Психологія здоров'я людини / за ред. І. Я. Коцана. Луцьк : РВВ «Вужа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2011. 430 с.
2. Максименко С. Д., Кокун О. М. Загальні концептуальні засади пропагування психологієнічного виховання і здорового способу життя серед сучасної молоді. *Практична психологія та соціальна робота*. 2011. № 11. С. 75–77.
3. Родіна Н. В. Розвиток копіngu на протязі життєвого шляху особистості. *Вісник Одеського національного університету*. 2014. Т. 19, Вип. 1(31). С. 279–289.
4. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності : навч. посіб. Київ : ДП Спеціалізоване видавництво «Либідь», 2003. 376 с.
5. Lukat Ju., Margraf Ju., Lutz R., Van der Veld W.M., Becker E.S. Psychometric properties of the Positive Mental Health Scale (PMH-scale). *BMC Psychology*. 2016. № 4(1). P. 59–71.
6. May R. *The Discovery Of Being: Writings In Existential Psychology*. W. W. Norton & Company. 1995. 192 p.
7. Vaillant G. E. Positive mental health: is there a cross-cultural definition? *World Psychiatry*. 2012. № 11(2). P. 93–99.